

1968 GENÇLİK OLAYLARI

19 Haziran 1968

Grubum, verilen önergelerin kabulünden yanadır, üniversite ve gençlik konuları üzerinde bir genel görüşme açılmasından yanadır. Bu önergelerin öncelikle görüşülmesi talebi Sayın Başbakan'dan geldiğine göre ve iktidar partisi de aynı yönde bir önerge vermiş olduğuna göre, anlaşılıyor ki bu konu gündeme alınacak ve konuşulacaktır. Bundan dolayı ben bu konu üzerinde uzun boylu durmayacağım. Yalnız gündeme almanın genel gerekçeleri olarak ve özellikle, bizim kanımızca görüşmelerin hangi çerçeve üzerinde olması gerektiğini belirtmek bakımından bazı noktalar üzerinde duracağım.

Önergeler, üniversitelerde yer alan son olaylar üzerine verilmiştir. Ama önümüzdeki sorunu bu olaylara sınırlı bir sorun kabul edersek çok yanıltmış oluruz. Ve yine sorunun çözümünü yalnızca ileri sürülen isteklerin karşılanmasında görürsek kanımca yine yanıltmış oluruz.

Gençlerin ileri sürdükleri istekler haklıdır, örneğin kitapların pahalılığı, sınav haklarının Şubat'ta da verilmesi vesaire gibi istekler haklıdır, bunlar karşılanmalıdır. Ama bunlar karşılandığı takdirde sorun çözümlenmiş olacak sanırsak, işte o noktada yanıltmış oluruz. Sorun tüzük değişiklikleri, filan yönetmeliğin değişmesi, kitapların ucuzlatılması gibi çizgilerin çok ötesinde ve çok daha derininde olan bir sorundur.

Bir kere, ilk başta temel ilkeleriyle ve politikasıyla ve uygulamasıyla beraber üniversite ve yüksek öğretim ve eğitim sorunudur, ikincisi, yüksek öğretim ve üniversite öğretimi orta öğretimden ayrılmayacağına göre, bütün öğretim düzeyleri arasında zorunlu bir ilişki olduğuna göre, aslında yüksek öğretim ve eğitim politikası sorunu olmaktan da öte, tümüyle bir eğitim politikası ve uygulaması sorunudur.

Eğitim politikası, özellikle orta ve yüksek düzeydeki eğitim politikası söz konusu olduğu zaman bunu genel kalkınma politikasından ayrı olarak düşünebilmeye olanak yoktur. İkisi arasında uyumlu bir denge ve bağlantı kurulması zorunluluğu vardır. Bugüne kadar bütçe görüşmelerinde Eğitim Bakanlığı bütçesi konuşulurken, zaman hep 20 dakika ile sınırlanmış olduğu için, partiler ve bu arada partimiz bu eğitim sorunlarını bütün felsefi tarafları, ilkeleri, uygulamalarıyla bir bütün halinde, derinlere inerek incelemek ve açıklamak fırsatını bulamamışlardır. Bundan dolayıdır ki bu konunun gündeme alınması ve alındıktan sonra konuşmaların kısıtlanmaması, bu eğitim ve öğretim sorunlarının sosyolojik derinliklerine kadar, kökenlerine kadar inmek fırsatını vermiş olacaktır. Ve böyle gündeme alınıp, enine boyuna konuşulması şu bakımdan da zorunludur; çünkü bazı çevrelerde sorunları büsbütün yokuşa sürecektir bazı görüşlerin ileri sürüldüğü görülmektedir. Yok dışardan kışkırtılmak, politikaya alet edilmek gibi... Ve yine sakat görüşlerden bazıları zorlayıcı ön-

lemlere gitmek, baskı yöntemleriyle olayları bastırmak eğilimidir. Oysa biraz önce belirttiğim gibi, nasıl bütün somut istekler karşılanırsa dahi, tüzük ve yönetmeliklerde istenilen değişiklikler yapılsa dahi sorun bu şekilde çözümlenemez dedimse, aynı biçimde baskı yöntemleri ve zorlayıcı önlemlerle de bu sorun kesinlikle çözümlenemez, tamamen yokuşa sürülmüş olur. Sorunu anlayışla, üniversitenin özerkliğine asla halel getirmeden ele almak ve bu anlayışla çözüm yolları aramak gerekir.

Konunun gündeme alınmasının ve süresiz uzun konuşmalara, görüşmelere olanak verilmesinin diğer bir gerekçesi de, önümüzdeki olayın yalnızca bir eğitim ve öğretim sorunu olmamasıdır. Eğitim ve öğretimin sınırları dışında, bugün gerek bizim ülkemizde, gerekse dünyada bir gençlik sorunu vardır. Bugün, şimdi sıralamayacağım birtakım sosyolojik sebepler dolayısıyla, genç kuşaklarla biz eski kuşaklar arasında bir kopma durumu görülmektedir, bir kopuş durumu görülmektedir. Gençlerin bir bunalım halinde, bir tedirginlik halinde oldukları, aynı zamanda yeni atılımlar yapmak, yeni ufuklara doğru yönelmek isteğinde oldukları görülmektedir. Onların birtakım davranışları biz eski kuşaklara garip gelmektedir, yadırgamaktayız, bazen şaşmaktayız. Ama bunun karşısında görülen bazı tepkiler var ki, çok yanlıştır. Yermek, küçümsemek, eleştirmek hele suçlamak, gençlerin bu davranışları karşısında biz eski kuşakların asla yapmaması gereken davranışlardır. Bizler, eski kuşaklar, hele sorumlu görevde olanlar her şeyden önce gençliği anlamak, sorunlarını anlamak zorundadırlar. Ayıplamak değil, yermek değil, şaşmak değil, yadırgamak değil, fakat bilimsel yöntemlerle ve bir eski kuşaktan olmanın, büyük olmanın, anne - baba durumunda olmanın verdiği bir şefkatle genç kuşaklara eğilip onların bu sorunlarını anlamak; bunalımları, sıkıntıları nelerden doğuyor, bunların nedenlerini anlamak, aynı zamanda da onların bu durumundaki olumlu yanı da görmek gerekir. Çünkü gerek bizim ülkemizde, gerek bütün dünyada görülüyor ki, gençlik bir şeylerin değişmesini istiyor ve olumlu yönlerde, yıkıcı yönde değil, yapıcı yönde yetişmesini, değişmesini istiyor. Bizlere düşen, gençlere bu yolda yardımcı olmaktır. Onları zorlayıcı önlemlerle sözde yola getirmeye çalışmak değildir. Bu, tam tersine bir sonuç verecek yol olur. Bütün bu gerekçelerle önergenin kabulünü ve konunun gündeme alınmasını biz de partimiz adına diliyoruz.

*

[21 Haziran 1968]

Son günlerde üniversitelerimizde ve yüksek okullarda yer alan boykot ve işgal hareketleri dolayısıyla üniversite ve yüksek öğrenim konusu Meclisimizde görüşme konusu edilmektedir. Her ne kadar sözü geçen son olaylar kendi başlarına büyük bir önem arz etmekte iseler de, soruna daha geniş bir açıdan ve köküne inerek bakmak gerekiyor. Zira bu son zamanlarda bu somut olayların olumlu bir çözüme bağlanması dahi, sorunun böyle daha geniş ve derinden ele alınmasını gerektiriyor.

Nasıl tıpta, diyelim, bir kızamık hastalığı çıktığı zaman doktor hastalığa, o hastalığın ciltteki kızarıklığına bakarak tedavi ve çözüm yolu aramaya kalktığı takdirde yanlış bir iş yapmış olursa, ciltteki görüntüye bakarak yalnızca o görüntüyü gidermek bakımından ele alması yanlış ise, hastalığın tedavisine gitmek gerekirse, aynı

şekilde bu olayların da esas temel nedenlerine inmek gerekir.

Bu boykot ve işgal olayları bir sosyal huzursuzluğun, sıkıntının, aksaklıkların dışı vurulmuş görüntüleridir. Ülkemizde bir yüksek öğrenim ve üniversite eğitimi sorunu olduğu, hatta genellikle bir eğitim sorunu olduğu, hatta eğitimin dışında bir gençlik sorunu olduğu öteden beri bilinmektedir. Bu sağlıksız durum son yıllarda sık sık kendisini belli etmiştir. Her yıl üniversiteye öğrenci alınma zamanları meydana gelen olaylar; Trabzon üniversitesinde geçen yıl öğrencilerin öğretimin aksaklığından, öğretilmensizlikten yakınmaları ve ileri sürdükleri istekler hep bilinmektedir.

Kaldı ki, 1964'te Cumhuriyet Senatosu üniversite konusunda bir araştırma yaptırmak kararı almıştır. Bütün üniversitelerin yönetim kurullarıyla, öğretim üeleriyle temaslarda bulunmuş, büyük bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor Şubat 1966 yılında, yani şimdiki Adalet Partisinin iktidarında ve onun Hükümetinin zamanında Senatoda uzun uzun görüşülmüştür. Bu bakımdan detaylar çoktan beri ortadadır ve bilinmektedir. Ve Senatonun hazırladığı çok ayrıntılı rapora bakıldığı zaman görülmektedir ki, bugün öğrencilerimizin ortaya attıkları şikâyetler ve dilekler o raporda aynen, öğrenciler tarafından değil, üniversite yöneticileri tarafından, üniversite öğretim üeleri tarafından ortaya atılmış ve dileklerde bulunulmuştur. Demek ki, ortada öğrenci ve öğretim kadrolarından ayrı olarak objektif koşullardan, eğitim düzeninden, eğitim politikasından doğan birtakım sorunlar vardır. Sorun, o taraf mı, bu taraf mı haklı sorunu olmaktan çok, bu objektif durumu değerlendirmek ve bu durumda sorun nelerden doğuyor onu bulup, o koşulları düzeltmektir.

Örneğin, bugünkü konuşmalarda benden önce sayın sözcüler üniversitelerde modern anlamda bilimsel öğretim ve eğitim yapılmadığını belirttiler, haklıdılar. Bir kısım üniversite öğretim üelerini eleştirdiler, işi ticarete dökmüşürler, kazanç peşindedirler, kitap ticareti yapmaktadırlar diyorlar. Ama o rapora baktığınız zaman görüyorsunuz ki, üniversite öğretim üeleri ve yönetim kurulları da aynı konulardan şikâyetçidir. Ankara Üniversitesi yöneticileri bu raporda aynen: "Bugün üniversitelerimizde modern ilim yapmanın, öğretim yapmanın olanağı yoktur. Bir ortaçağ öğretimi vardır, araştırmalar yapılmamaktadır. Hâlâ hoca söylemekte, hocanın ağızdan söylediğini öğrenci not tutup sınavda hocaya tekrarlamaktadır" diye yakınmaktadırlar.

Şimdi, hocaları tek tek suçlamak kolay. Üniversite toplumunda işi ticarete dökmüş hocalar bulunabilir ve vardır, ama kısaca şunu belirteyim ki, her ne kadar Sayın Bakan düzen sözünden hoşlanmazsa da, bizim her zaman belirttiğimiz gibi, kapkaççı bir düzen içinde, eğitim çevrelerinin dışında kolayca paraların kazanılıp vurulduğu bir ortam içinde, bir toplumun kesimleri daima birbirine bağlı olduğuna göre, o anlayış elbette ki, eğitim çevrelerine de bulaşacaktır. Ama hemen belirteyim ki, bu yönden bütün üniversite öğretim kadrolarını suçlamak haksızlık olur. Hele yeni kuşaktan öğretim üeleri arasında gerçekten Batı standartlarına göre yetişmiş ve dar olanaklar içinde dahi Batının ilim standartlarında uygun şekilde çalışan, eser vermeye çaba gösteren genç elemanlarımız vardır. Bilimsel eser vermek, bilimsel eğitimde ve öğretimde bulunmak yalnızca öğretim üyesinin kişisel isteğine ve girişimine bağlı bir şey değildir.

Yine bu raporda uzun uzun belirtilmiştir ki, üniversitelerimizde kütüphaneler yeterli değildir. Bazı enstitü ve fakültelerin kitaplıkları yeterli derecede olsa bile kitapları koyacak yer yoktur. Örneğin, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinden bir profesör, “Kitaplarımızı koyacak yer bulamıyoruz, koridorlara mı koyacağız şaşırдық,” diyor. “Bir kütüphane memurumuz var, o da ancak saat beşe kadar bekleyebiliyor, onun için öğrencilerimizin beşten sonra veya sabahın erken saatlerinde, Avrupa’da olduğu gibi kütüphanelerden yararlanması olanağı bulunmuyor” diyor. Diğer bazı fakültelerin pek çoğunda kitaplıklar yeterli değildir.

Yine bu raporda belirtiliyor ki, yayınlar için verilen ödenek gerekli kitapları dahi çıkartmaya yetmemektedir. Bir fakültenin öğretim üyesi yine “Bu yıl 80 tane kitap önerisi var yayınlanmak üzere, oysa verilen ödenek ancak 10-15 kadar kitabı yayınlamaya yetecek kadardır” diyor. İkincisi laboratuvar olanaklarımız yok, pratik çalışma olanaklarımız yok. Örneğin, Ankara Tarım Fakültesi, “Öğrencilerimiz kuramsal olarak yetişiyorlar, çünkü pratik yaptırmak için çiftliğimiz yok, tarlamız yok” diyor.

Bu kolaylıklar olmadan nasıl bilimsel araştırma olacak, bilimsel araştırma verecek, Dünya ilmine katkıda bulunacak? Kaldı ki, bugün gerek müspet ilimlerde, gerekse sosyal ilimlerde bilimsel çalışma bir bireysel çalışmaktan çıkmış, bir ekip çalışması haline gelmiştir. Böyle ilme kendiliğinden heves edip de kendi başına bir alanda çalışan insan 17., 18. ve 19. yüzyılda kalmıştır. Bugün bilimsel çalışma bir iş bölümü ve bir arada bir ekip çalışmasıdır. Bunlar için de ödenek yok, sosyal ilimlerde çalışan bir öğretim üyesi ülkenin sorunlarını yerinde inceleyebilmek için bir ekip halinde köylere, kasabalara şehirlere gitmek ve orada haftalarca, aylarca kalmak zorundadır. Bu ise büyük ödenek, büyük fon isteyen bir iştir. Bu bakımdan, bütün bilimsel çalışma ve araştırma için bu koşullar hazır değilken “üniversite öğretim üyelerimiz neden bilimsel çalışmalar yapmıyorlar, neden ilme katkıda bulunacak orijinal eserler vermiyorlar” diye suçlamada bulunmak biraz haksızlık olur.

Öğretimin modern üniversite düzeyinde olmayışına gelince: Bunun da nedenleri açık. Bakın, raporda ne deniyor: “500 öğrenci için yapılan Ankara Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinde bin öğrenci vardır. Hukuk Fakültesinde 200 kişilik sınıflarda 2 ila 4 bin öğrenci vardır.” Yine iki yıl önceki raporda belirtiliyor: “Ancak 10 bin öğrenciye öğretim yapabilecek bir durumda olduğu halde, 30 bin öğrenci vardır.” Şimdi, sınıfların bu kadar kalabalık olduğu bir durumda yine öğretim üyeleri yakınıyorlar. “Latince gibi bir dili hoparlörle 400-500 öğrenciye vermek durumunda kalıyoruz” diyorlar. Sınıflar böyle bu derecede kalabalık, dersler hoparlörle vermek durumunda olduğu zaman bu eğitimin ve öğretimin modern bilimsel düzeyde olması nasıl beklenebilir?

Yine bu Senato raporunda öğretim üyeleri kendileri belirtiyorlar: “Batıda müspet ilimlerde öğretmenlerin öğrenciye oranı bir öğretmene 4 ile 5 öğrencidir. Sosyal ilimlerde bir öğretmene 8 ile 10 öğrencidir.” Bizim üniversitelerimizde ise bu oran yüzleri bulmaktadır. Bir öğretim üyesine 80, 100 veya daha fazla öğrenci düşüyorsa o öğrenci ile öğretim üyesi arasında gerekli yakın ilişki nasıl kurulabilir, öğretim nasıl modern bilimsel düzeyde yapılabilir? Çünkü bilimsel düzeyde öğretim demek, artık hocanın kürsüden anlatımda bulunması demek değildir. Hocanın küçük

gruplar halindeki öğrencilerle beraber seminer çalışmaları yapmaları, araştırmalar yapmaları demektir. Bugünkü üniversite eğitiminde hoca her şeyi bilen ve her şeyi öğreten bir insan değil, öğrenciden daha fazla olgun, daha fazla bilen, ama daima kendisi de yeni şeyler öğrenmek ve araştırmak zorunda olan insandır ve öğrencisiyle beraber küçük gruplar halinde işbirliği yaparak beraberce araştırma yapacaklardır ve üniversite öğretiminin amacı çocuğa birtakım bilgileri vermek ve onun kafasında bir bilgi deposu kurmak değildir. Bugün ilimler o kadar genişlemiş ve her an o kadar yeni buluşlar meydana gelmektedir ki, bunları verebilmeye maddeten olanak yoktur. Vermek bakımından, öğretmek bakımından ancak esas, temel bilgiler verilir.

Üniversitede hatta üniversitede değil, bugün bütün öğrenim düzeylerinde, orta ve hatta ilkokul öğrenim düzeyinde modern pedagojide yapılan, uygulanan yöntem bilgi vermek değil, daha çok, çocuğa gereken bilgileri nasıl bulabileceğini öğretmektir, örneğin, bir kütüphane nasıl kullanılabilir, bir kütüphanenin kataloglarından bir bibliyografi nasıl çıkarılabilir, bir konuda bir şey öğrenilmek isteniyorsa bunun kaynakları nerede bulunabilir, bunlar öğretilir. Deneyler nasıl yapılır, gözlemler nasıl yapılır, bilimsel yöntem nedir, bu öğretilir. Ancak bilginin temeli verilir, bilgi bugün çok geniş olduğu için her an genişlemekte olduğu için, çocuğa asıl bir formasyon verilir, bir yöntem verilir. Sizin 2000-4000 talebeli üniversitelerinizde derslerin bir anlatım halinde hoparlörle verildiği bir durumda elbette ki, öğretim modern üniversite düzeyinde olamaz ve bunun suçu da öğretim üyelerine yükletilemez. Demek ki, gerek öğretim üyelerinin, gerekse öğrencilerin hemen hemen aynı şikâyetleri ileri sürmeleri, aynı dertleri ortaya koymaları gösteriyor ki, sorunu kökünden alıp bir eğitim politikası ve uygulaması olarak değerlendirmek zorundayız. Ancak, böyle olursa bu sorunlara bir çözüm yolu bulunabilir.

Bugün öğrencilerimiz ne istiyor? Öğrencilerimizin hareketinden şunu anlıyoruz ki, kendileri gerçekten bir üniversite eğitimi yapmadıklarının farkındadırlar ve gerçekten bir üniversite eğitimi yapılmasını istiyorlar. Bazı çevrelerde, bazı gazetelerde şöyle görüşler ileri sürüldü: efendim, çok kolayından sınavı geçip, çok kolayından diploma almak istiyorlar. On binlerce öğrenci arasında böyle olanları da bulunabilir. Ama hareketin tümünün, defalarca basına yansıtılan dileklere ve son olarak bir kitapçık halinde yayınlamış oldukları dileklere bakarsanız görürsünüz ki, gençliğimiz hiç de öyle kolayca sınav geçip, kolayca diploma alma peşinde değildir. Tamamen aksine, gerçek bir üniversite eğitimi istemektedir ve bugün bu eğitimi alamamak durumunda olmanın sıkıntısı içindedir. Gençlerimiz bu bilince gelmiştir.

Durum bir başka noktayı daha gösteriyor; gençlerimiz bu üniversite eğitiminden geçtikten sonra geleceklerinin garanti altında olmadığını, bir aydın işsizliği ile karşı karşıya olduklarını anlamakta ve bunun da bir çözümünün bulunmasını haklı olarak ülke yöneticilerinden beklemektedirler. Bugün birçok alanda olduğu gibi, bu alanda da bir çelişki vardır. Bir taraftan kalkınmamız için yetişmiş, uzman olmuş elemanlara ihtiyaç vardır, diğer taraftan da böyle yetişmiş olan gençler iş bulamamakta ve 'aydın işsizliği' diye bir sorun ortaya çıkmaktadır. Bu da işte, aslında düzen bozukluğunun gerçekleşmesinden başka bir şey değildir.

Şimdi ortada objektif bir durum olduğuna göre ve sorunların, dertlerin ne olduğunda, deminden beri sözünü ettiğim rapora göre, hem öğretim üyeleri, hem de

öğrenciler görüş birliği içinde olduğuna göre, somut öneriler nelerdir? Sayın Başbakan Çarşamba günü konuşmasında bunun üzerinde özellikle durdu; sorunlar büyütülmesin, abartılmasın, polemige götürülmesin, somut çözüm yolları getirilsin, dedi. Ama, ben bu konuşmamla belirtmek istedim ki, sorunu yalnızca dar açıdan, yani yalnızca şu boykot, işgal olayları nasıl önlenebilir, gibi dar ve şekilci bir açıdan alacak olsak dahi, bu olayların yok edilmesi yine sorunları temelinden, geniş bir açıdan almayı gerektirmektedir. Bu durumda bizim somut olarak ilk yapacağımız öneri, üniversitenin yetkili organlarının biran önce gençlik temsilcileri ile ilişki kurmalarıdır.

Dileklere baktığımız zaman, her ne kadar bir kısmı özel ayrıntılara aittir, her fakültenin kendi iç yönetmeliğine, özel koşullarına aittir ama asıl dilekler şu, bu fakülteye değil, tüm üniversiteye ait temel dileklerdir. Bundan dolayı her fakültenin özel koşulları için o fakülte organlarıyla öğrenciler arasında özel ilişkiler ve görüşmeler yapılırsa dahi, bizce esas olarak bütün üniversiteleri kapsayan, artık bilemiyorum, üniversitelerarası kurul mu olur yahut bütün rektörlerin onayıyla oluşturulacak özel bir komisyon mu olur, böyle bütün üniversiteleri kapsayan, sorunu bütün üniversiteler adına konuşacak bir üniversite organıyla öğrencilerin temsilcileri biran önce eşit koşullar altında, eşit sayılarda masaya oturarak sorunları karşılıklı konuşmalıdırlar.

Bazı çevreler, örneğin özellikle İstanbul Üniversitesi Rektörü ve Senatosu; karşımızda muhatap yoktur, gibi bir tavır aldılar. Veya bir ara Milli Talebe Birliği veya Federasyonu gibi kuruluşlarla sorunu konuşmak eğilimi gösterdiler. Bu yanlıştır. Çünkü adı geçen iki kuruluşun bu olaylarla bir ilişkisi yoktur. Zaten son yıllarda bu kuruluşların kongrelerinde öyle olaylar oldu ki, bu kuruluşlar öğrenciden kopmuş ve onu temsil edemez hale gelmişlerdir.

Diğer taraftan boykot ve işgal hareketlerini yapan öğrenciler dağınık, başıboş bir durum göstermemektedirler. Boykot komiteleri vardır, işgal komiteleri vardır, bu komiteler arası konsey vardır, görüşme organı vardır. Yani, kendi aralarında bir örgütlenmiş görüntü vermektedirler. Ayrıca bu komite ve konseylerde hukuken oluşmuş resmi öğrenci dernekleri, onların temsilcilikleri de yer almaktadır.

Bu bakımdan üniversitelerin, demin anlattığım şekildeki bir organı bu öğrenci temsilcileriyle karşı karşıya gelerek bütün üniversiteleri kapsayan sorunları konuşmalıdırlar. Yalnız bizim önerimizde bir de şu nokta var; onu söyledim ama belki fark edilmedi, bu temsil eşit sayılarda olmalıdır. Yani, alınacak kararlarda öğrencilerin de etkin bir rolü olmalıdır. Yoksa 14 kişilik bir öğretim üyesi heyetine iki tane, üç tane öğrenci temsilcisi alınırsa, bu öğrencilerin temsilciliği kâğıt üzerinde bir temsilcilik olur. Çünkü 14'e karşı üç oyla orada öğrencilerin etkin bir biçimde görüşlerini savunabilmeleri, kararları etkileyebilmeleri olanağı kalmaz.

Biz, gençlerimizin akılcı, anlayışlı, sağduyulu olduklarına inanıyoruz. Dilekleri ve şikayetleri gösteriyor ki, onlar sorunları kapsamlı ve temelden görmektedirler. Öyle kolay diploma almak, kolay sınav geçmek peşinde değillerdir. Görüşmelere oturulduğu zaman belki uygulanması mümkün olamayacak, uygun görülmeyecek görüşler ileri sürseler bile, eğer kendileriyle gerçekten iyi niyetle, gerçekten eşit koşullar altında ve kabul edilebilir nedenlere dayanarak görüşme yapılırsa, bazı istek-

lerinin neden gerçekleştirilemeyeceği gerçeklere dayanılarak içtenlikle anlatılırsa, onlar da elbette ki direnmeyecekler, bunu kabul edeceklerdir.

Bu bütün üniversiteleri kapsayacak biçimde yapılacak olan görüşmelerde ele alınacak sorunlar, öyle görülüyor ki, şunlar olacaktır:

Birincisi, öğrencilerin yönetime katılması konusu. Bu isteği haklı buluruz. Çünkü başka sorunlar dolayısıyla de partim defalarca belirtmiştir, demokrasi yalnızca 4 yılda bir sandıklara oy atmak değildir. Demokrasi, bütün bir toplum düzeni, bir toplum görüşü, bir toplum felsefesi konusudur. Anayasamızın ruhu, ilkesi de böyledir. Demokrasinin uygulandığı bir ülkede toplumun her kesiminde, her örgütünde tabanın, idare edilenlerin idareye katılması, idarede söz sahibi olması, kararlara katılması gerekir. Bu bakımdan üniversitenin yönetimine öğrencilerimizin, etkin bir şekilde, eşit sayılarda katılması bu görüşülecek sorunlar arasında olması gerekir.

Diğer bir konu, öğretim üyelerinin tam saat çalışması, dışarıda çalışmaması konusudur. Bu konuya Senato araştırması sırasında öğretim üyeleri kendileri de değinmiştir. Elbette ki, üniversite öğretim üyelerinden, bütün zamanlarını üniversitedeki görevlerine ayırmaları beklenir. Ama biraz da adil olmak gerekir. Bütün zamanlarını üniversiteye ayırabilmeleri için üniversite öğretim üyelerinin maddi, manevi olanaklarını yükseltmek gerekir ki, öğrenciler de isteklerinde bunu ileri sürüyorlar, hocalarından zamanlarını tamamen üniversiteye vermelerini isterlerken, onların yaşam koşulları, ekonomik durumları da iyileştirilmelidir diyorlar. Sözü ettiğim Senato raporunda bir hukuk doçenti, “Benim elime ayda net olarak bin 200 lira geçiyor, bu bin 200 lira ile ben ailemi mi geçindireceğim, kendi dalımda yeni yayın mı izleyeceğim, dergilere mi abone olacağım?” diyor. Bu bakımdan, bu tam çalışma konusu ele alınırken aynı zamanda öğretim üyelerimizi dışarıda iş aramak zorunda bırakmayacak biçimde durumlarını iyileştirmemiz de gerekir.

Üçüncü nokta, hoca-öğrenci ilişkileri. Bu ilişkilerin doyurucu olmadığı konusunda öğrenciler kadar öğretim üyelerinin aynı düşüncede olduğunu az önce belirttim.

Dördüncü nokta, burslar konusu, yurtlar konusu, öğrencilerin yaşama koşulları konusudur. Bunun ayrıntılarına girmeyeceğim. Ama hiç kuşku yok ki, bursların hem sayısı fazlaştırılmalıdır, hem yükseltilmelidir. Ankara, İzmir, İstanbul gibi bir şehirde bir üniversite öğrencisinin ayda 250 lira ile asgari derecede olsun geçinebilmesine olanak yoktur. Bu bursların sayısı çoğalırken şuna da değinmek isterim, bugün üniversitemizde yapılan anketler gösteriyor ki, öğrenciler arasında köylülerden ve emekçi yoksul kitlelerden gelen ve üniversitede okuyabilen öğrenci sayıları çok azdır. Bu bakımdan, burslar çoğaltılırken, hem miktarca, hem sayıca her halde köylü çocuklarına da, işçi ve emekçi çocuklarına da üniversitede okumak fırsatını verecek şekilde bunlara özel kontenjanlar ayrılmalıdır.

Yurt konusunu da tek başına bir sorun olarak almamak gerekir. Aslında üniversiteler bir üniversite sitesi olarak kurulmalıdır. Üniversiteler laboratuvarları, kitaplıklarıyla beraber, aynı derecede önemli olarak konferans salonları, toplantı salonları, tiyatro ve sinema salonları, spor sahaları, öğrenci yurtları, lokantaları, kafeteryalarıyla beraber bir organik, bir bütün olarak düşünülmelidir. Tabii bu çerçevede öğrencilerin hem maddi yaşam koşulları kolaylaştırılmalı. Gençlerimizin çok

haklı olarak belirttikleri gibi, konut, beslenme ve sosyal ihtiyaçlar karşılanmadan öğrenciden, gençten üniversite öğreniminde başarılı, verimli olması beklenemez. Bunlar sağlanmalıdır.

Bugün bir boş zaman faaliyeti diye bir konu vardır; bir öğrenci bütün zamanım kütüphane veya laboratuvarda geçiremez ama bu boş zamanı da bir üniversite öğrencisine yakışır şekilde değerlendirebilmelidir. Bunun için de sanat, edebiyat, spor faaliyetleri de organize edilmelidir. Sözünü ettiğim Senato raporunda öğrenci kuruluşlarıyla ilişki kurulmuş ve öğrenci kuruluşları diyorlar ki, en çok kahvehane İstanbul Üniversitesinin çevresinde kurulmuştur. Neden? Çünkü öğrencinin ders saatleri dışında gidebileceği bir yer yok.

Diğer konuşulabilecek bir konu, üniversiteye giriş konusudur. Bugün öğrencilerin üniversiteye girişleri, ne yeteneklerine göre olmaktadır, ne de isteklerine göre olmaktadır. Öğrenciler hep bildiğiniz gibi 4-5 yere birden başvurumaktadırlar. 4-5 sınava birden girmekteler ve sonra zorunlu olarak hangisinde kendilerine sıra gelirse o yeri almaktadırlar ve bunun sonucu çocukluğundan beri mimarlığa heves etmiş, ona gerçekten bir istek duyan bir öğrenci, hatta bazen fen kolundan iyi, pekiyi derece ile mezun olduğu halde, test sınavında, bilmiyorum ne gibi bir aksaklıkla, kazanamıyor, ona karşılık hiç ilgi duymadığı ve istemediği, diyelim İktisadi ve Ticari ilimler Akademisini kazanıyor. Bu bir yatırım savurganlığıdır, eleman savurganlığıdır, bir gencin istemediği, sevmediği, istek duymadığı bir kolda, sırf üniversite eğitimi görmek için girdiği bir kolda başarılı olmasına olanak yoktur. Hadi başarılı olsa bile yaşamda o meslekte başarılı olmasına olanak yoktur. Bu bakımdan, üniversitelere giriş şeklini de değiştirmek ve öğrencilerin yeteneklerine, zekâlarına, kendi isteklerine göre bölümlere girmesini sağlayacak bir eleme sistemini kurmak gerekir.

Öğrencilerle özerk üniversite organları arasında yapılacak görüşmelerden ayrı ikinci bir aşama olarak yapılacak şey, kanımızca, yeni bir üniversiteler yasası hazırlanmasıdır, öteden beri duyarız, böyle bir yasa hazırlığı vardır. Söylentiler eğer doğruysa, bu yeni yasa, üniversiteleri daha demokratik bir hale getirecek yerde, daha antidemokratik hale getirmek eğiliminde imiş. Oysa, yeni bir üniversite yasası, üniversiteyi kendi iç işleyişi bakımından demokratik kurallara oturtan bir yasa olmalıdır. Bir kere, üniversitenin özerkliğine kesinlikle dokunulmamalıdır.

Demokrasi, toplumun her kesiminde gerçekleşecek bir yöntemdir. Her zaman her örgütte tabanın, idare edilenlerin idareye katılması, söz sahibi olması kararlara katılması demektir. Bu bakımdan, yeni üniversiteler yasası, üniversitelerin kendi iç işleyişlerini demokratik esaslara oturtan bir yasa olmalıdır. Öğrenciler, yine eşit koşullarda ve eşit sayılarda bütün yönetim organlarına katılmalıdırlar, asistanlar katılmalıdırlar, doçentler katılmalıdırlar ve akademik statü farkları bir üst statüde bulunanların daha aşağıdakilere, adeta diktatörce baskı kurmalarının aracı olmamalıdır. Eğer asistanlık, doçentlik, profesörlük unvanları korunacaksa, bunlar ancak, meslekteki kıdemi, bilimsel başarıyı ifade eden unvanlar olmalıdır. Ama bir profesörün profesörüm diye doçentlerine ve asistanlarına baskı kurması, bir kürsü profesörüyüm diye o derslerin yönetiminde doçentlerine ve asistanlarına kendi bildiği yönde emirler vermesi şeklinde olmamalıdır.

Bugün deniyor ki, üniversitelerde bir asistanın kaderi, bağlı olduğu profesörün iki dudağının arasındadır. Böyle ise eğer, böyle demokratik bir üniversite olmaz. Bu, Anayasamızın da ruhuna aykırıdır. Bu bakımdan, gerek üniversitelerin idaresi, gerekse öğretimin örgütlenmesi ve yönetilmesi tamamen demokratik kurallara üzerine kurulmalıdır.

Benden önce konuşan bazı sözcüler değindiler, üniversite eğitimiyle yüksek okul eğitim ve öğrenimini ayrı ayrı değerlendirmek gerekir, bu sorunu da çözmek gerekir. Ben de katılıyorum. Yüksek nitelikte kaliteli eleman yetiştirmek, pratikte çalışacak elemanlar yetiştirmek daha çok yüksek okulların görevi olmalıdır. Üniversitelerin görevi ise bilimsel araştırma yapmak, bilim adamı yetiştirmek ve dünya ilmine katkıda bulunacak ilim kollarını Türkiye’de de meydana getirmek olmalıdır.

Ondan sonra, üçüncü kademede yapılması gereken iş, kanımca, bütün eğitim politikasını ve uygulamasını ele almaktır. Bir kere üniversite eğitimi ve öğrenimi[nin] ortaöğretimden ayrı olarak değerlendirilemeyeceği doğaldır. Liselerimizden gençlerimizin, gerçek anlamda bir üniversite öğrenimi yapacak düzeyde çıkmadığı bilinmektedir. Bazı liselerde verilen diplomaların üzerine, ‘öğretmeni bulunmadığından dolayı fizik, matematik veya kimya okumamıştır’ diye kayıt düşülmektedir. Nasıl olur? Liseyi bitiriyor, o dersleri okumamış çocuk. Ondan sonra o çocuk üniversiteye girme sınavını kazanamazsa, kazandığı halde başarılı olamazsa suç onun mudur? Bu bakımdan, üniversite sorunu kadar bütün bir eğitim sorunu vardır, özellikle bütün bir ortaöğretim sorunu vardır.

Bugün Başkent Ankara’da dahi liselerde boş dersler olmaktadır. Bir lisenin fen şubesinin ikinci sınıfında, yani onuncu sınıfta kimya dersinde bir yıl içinde üç öğretmen değiştiği olmuştur. Aynı sınıfta cebir ve geometri öğretmeni hastalanıp bir buçuk ay izin aldığı için bir buçuk ay dersler boş geçmektedir. Başkentte bu böyle olursa, taşrada nasıl olduğunu düşünmek kolaydır ve zaten hepimiz de durumu bilmekteyiz. Ortaöğretimde de sınıflar çok kalabalıktır, öğretim üyesi sayısı azdır. Ama, diğer taraftan da üniversitelerden çıkan gençler, hatta sosyal ilimlerden çıkanlar, yani öğretmen olabilecek olan gençler görev bulamamaktadır. Böyle bir garip çelişkili durum vardır.

Ortaöğretim bir başka açıdan da çok önemlidir. O da çocuğun kişiliğinin özellikle biçim aldığı bir devre olmasıdır. Yeteneklerinin belirlediği bir devredir. Ortaöğretimde sınıfların küçük olması, öğretmenle öğrenciler arasında sıkı ilişkiler kurulması çok önemlidir ve ortaöğretimde öğrencilere gelecekte üniversiteye mi girecekler veya bir meslek okuluna, bir teknik okula mı girecekler, bu konuda bir yön verme, uyum yöntemi uygulanması gerekir. Kapalı bir yön verme değil. Çünkü, orta eğitim aşamasında pek de yetenekli görünmeyen bir öğrenci, örneğin lisenin son sınıflarına doğru açılabilir. Esnek bir yön verme, ama herhalde bir yön verme düşünmek gerekir.

Ortaöğretime çeşitlendirmek muhakkak gereklidir. Klasik, akademik liselerden çok, teknik ve mesleki okulların hem sayısını, hem konular bakımından çeşidini arttırmak gerekir. Böylelikle de özellikle köylü kitlelerinden genç kuşaklara, çocuklara ve yoksul halktan çocuklara tarımdan başka kollarında yetişmek, başka mesleklerle atılmak fırsatları verilmelidir. Bu eğitim politikasının yeniden görüşülmesinde ve

saptanmasında bir öneri olarak bir eğitim kurultayı toplanması düşünülebilir. Böyle bir kurultaya her kademededen öğretim üyeleri kadar öğrenciler de katılmalıdır, eşit sayılarda ve eğitim politikası ve uygulaması demokratik şekilde, beraberce saptanmalıdır.

Dördüncü kademede, eğitim politikasının Kalkınma Planı ile uyuşturulması konusu gelmektedir. Deniliyor ki, bu üniversite eğitim sorunlarının böyle kalkınmayla, Kalkınma Planıyla, kalkınma yönetmeliğiyle bir ilgisi yoktur, işte başka ülkelerde de aynı şekilde öğrenci hareketleri olmaktadır. İşte milli gelir düzeyi şu kadar yüksek olan İsveç'te vesairede olmaktadır. Doğru, olmaktadır, ama bu demek değildir ki, o ülkelerde dahi o gençlik hareketleri o ülkelerin toplum düzeniyle, ekonomik düzeniyle ilgili değildir. O da onlarla ilgilidir. Bizimkilerde de bizimkiyle ilgilidir. Kaldı ki, eğitim politikasının planla ilgili olduğu Devlet Planlama Teşkilatınca öngörülmüştür. Planda belirtilmiştir, her dalda ne kadar uzmana, ne kadar yetişmiş elemana ihtiyaç vardır. Ve yine kaldı ki, baştan beri sözünü ettiğim Senatonun araştırma raporunda da bu konu önemle belirtilmekte aynen şöyle denilmektedir: “Türkiye'nin kalkınmasında birinci, önemli role sahip olan üniversitelerimizin on beş yıllık plan perspektifi içerisinde ne gibi görevleri olduğunu başlangıçta belirlemenin faydası sonsuzdur.”

Yine denilmektedir ki aynı Senato raporunda: “Devlet Planlama Teşkilatıyla üniversitelerimiz, Milli Eğitim Bakanlığıyla sıkı bir işbirliği yaparak kalkınma çabasıyla üniversite öğretim ve eğitimi arasında sıkı bir denge kurmak zorundadırlar.” Bu, hem nicelik, hem nitelik bakımından gereklidir. Çünkü önceden öngörmemiz ve hesaplamamız gerekir. Türkiye'nin kalkınması ilerledikçe kaç doktora, kaç veterinerine, kaç ziraat mühendisine, ziraat memuruna, kaç sağlık memuruna, kaç teknisyene vesaireye ihtiyaç olacaktır? Plan demek budur zaten. Planın başka anlamı yok. Bütün bunları koordine etmek, uyuşturmak demektir hem de nitelik bakımından. Çünkü, yalnızca şu kadar sayıda doktora ihtiyaç vardır, şu kadar veterinerine, şu kadar ziraat mühendisine ihtiyaç olacak demek yeterli değildir. Aynı zamanda, acaba ziraat fakültelerimiz, veteriner fakültelerimiz, tıp fakültelerimiz ve-saire yüksek öğrenim kurumlarımız bu kalkınmanın gerektirdiği nitelikte elemanlar yetiştiriyor mu, o nitelikte bir eğitim veriyor mu? Bu da bir sorundur. Bu bakımdan uyum, yalnızca sayı bakımından değil aynı zamanda nitelik bakımındandır.

Ve en son olarak en geniş konuya geliyoruz. Bütün bu üniversite eğitimi, temel eğitim konuları böyle sayı ve nitelik bakımından plan, Kalkınma Planıyla ilgili olduğu gibi daha temel olarak kalkınma felsefesi ve politikasıyla da ilgilidir. Şimdi, yine bana demesinler, efendim doktriner görüşten, ideolojik görüşten hareket ediyor diye. Çünkü yine aynı rapordan, Senatonun araştırma raporundan bir yer vereceğim. Senato araştırma raporunda belirtiliyor, kaynaklar da veriliyor. Açığa vuruluyor ki, bugün Türkiye'de gerek orta öğretimde, gerekse yüksek öğretimde öğrencilerin yığınağı, sosyal ilimler denilecek ilimlerde. Yani edebiyat, felsefe, tarih, coğrafya, filoloji, sinoloji vesaire. Teknik ve fen kollarında ise öğrenci azlığı vardır ve bu bir kısır döngü veya çelişki doğruyor, deniliyor.

Teknik ve mesleki elemanların sıkıntısı, kıtlığı, eksikliği kalkınmayı köstekliyor, gerekli elemanları bulmak zor oluyor. Ama diğer taraftan öğrencilerin bu şekilde

dağılmış olmasının, yani öğrenci çokluğunun teknik ve mesleki ve fen kollarında değil de sosyal ilimler denilen kollarında toplanmasının, yığın haline gelmesinin asıl nedeni, Türkiye'nin az gelişmişlikten kurtulamamış olması, hızla sanayileşemesidir deniyor raporda ve çok haklı olarak deniyor. Demek ki, sorun dönüyor, dolaşiyor Senatonun araştırma raporu bunu böyle söylüyor, en sonunda kalkınma politikasına, sanayileşme yöntemine dayanıyor.

Türkiye hızlı bir kalkınma yoluna girmedikçe, ne yeteri sayıda teknik ve mesleki eleman yetişecektir, ne de kalkınma için gerekli elemanlar bulunacaktır. Yani bunlar iki şey bir birini etkiler durumdadır. Ama elbette ki ilimde bağımsız faktör denilen faktör, sanayileşmenin hızlanması, kalkınmanın hızlanmasıdır. Sanayileşme, kalkınma hızlanırsa ve bir de planda da nicelik, nitelik bakımından gerekli oyunlar yapılırsa, o zaman öğrencilerin teknik ve mesleki kollara kayması mümkün olur. Oysa iktidar partisinin programına aldığı ve uygulamak istediği kalkınma yöntemiyle böyle bir hızlı sanayileşmenin gerçekleşmesine olanak yoktur. Özel sektör eliyle sanayileşmeye kalkmak, montaj sanayiiyle, ambalaj sanayiiyle sanayileşmeye kalkmak, devletin fonlarını kamu gelirlerini, gene kamu giderleri için harcamak bir Anayasa zorunluluğu olduğu halde, beş yılda 7 milyara varan fonları özel sektöre aktarmayı düşünmek, Türkiye'nin kısa zamanda sanayileşip az gelişmişlikten kurtulmasını sağlayacak bir yöntem değildir.

Bu bakımdan, Sayın Başbakanın ne kadar da hoşuna gitmese de, sonunda dönüyor dolaşılıyor sorun bir düzen sorunu olarak görünüyor. Düzenin bozuk olduğu hiç değilse şu eğitim konusunda, üniversite konusunda, şu Senatonun yapmış olduğu araştırma raporuyla meydana çıkmıştır. Sorun onu-bunu birey olarak nitelemek değil, sistemin niteliğini anlamak, onun bozukluğunu anlamak, onu değiştirmektedir. Eğitim ise, kendi başına bağımsız bir alan değildir. Toplumun bütün kesimleri birbirine bağlıdır, birbiriyle karşılıklı etki halindedir. Bu bakımdan, eğitimdeki temel politikayı ve uygulamayı değiştirip rayına oturtmak, ülkenin kalkınmasını doğru rayına oturtmak ayrı değerlendirilemez ve kalkınma doğru rayına oturmadıkça da bu sorunlar kökünden çözümlenemez.

Bununla beraber, tekrar edeyim, bugün ortada somut bir sorun vardır. Hiç değilse bugünkü koşullar altında ne yapılması mümkün ise onun yapılabilmesi için, üniversitedeki duruma son verilebilmesi için, üniversite organlarının yetkili öğrenci temsilcileriyle bir araya gelip, bir an önce, bu koşullar altında neler çözümlenebilir, hiç değilse kısmen bunların görüşülmesi ve bir sonuca bağlanması gerekir.

*

[26 Haziran 1968]

Üniversitelerimizdeki son olaylar belirdikten sonra Sayın Başbakan gazetelere yaptığı açıklamada -ki o açıklamayı geçen gün burada yaptığı dört küsur saatlik konuşmasında da yineleyerek tutanaklara geçirtmiştir- şöyle demişti: "Dünya yeni ufuklara doğru gidiyor. Dünyada yeni fikirler, yeni görüşler, üzerinde derinlemesine düşünülmesi gereken yeni olaylar beliriyor."

Yine Sayın Başbakan bu genel görüşme konusunda verilen önerenin gündeme

alınıp alınmaması konusunda bu kürsüden konuşurken şöyle demişti: “Sorun bir polis sorunu değildir. Sorun bir toplum olayıdır, bir sosyal sorundur.”

Sayın Başbakanın bu sözlerine bakarak ümit etmiştik ki, olayları belki iktidara geldiklerinden beri ilk defa olarak, az çok sosyolojik bir açıdan, geniş açıdan ele alacak, bu olayların altında yatan temel sosyal nedenlere, koşullara inecek. Bunu ümit etmiştik veya daha doğrusu ümit etmek istemiştik. Gerçi kendisinin formasyonu, partisinin dayandığı egemen sınıflar, partisinin programı ve izlediği politika böyle bir ümide pek yer vermek olanağı bırakmıyordu ama yine de insanlar değişir, belki bazı sosyal gerçekleri kendileri görmeye başlamışlardır diye yine de ümit etmek istemiştik. Geçen gün o uzun konuşmalarına da dünyadaki olayları özetlemekle, gerçi birtakım gazete kupürlerine atıf yaparak çok yüzeyde bir tahlil olmakla beraber, bu şekilde başlayınca, eh ümidimiz biraz daha kuvvetlenir gibi olmuştu. Oysa sonunda Sayın Başbakan döndü dolaştı, yine her zamanki anlayışıyla bir suçlu, bir tahrikçi aramak sonucuna dayandı kaldı. Oysa, bir olay polis konusu değildir, toplum olayıdır, toplum sorunudur demek şu demektir: Yani o olayların altında yine birtakım objektif sosyal olaylar, koşullar, nedenler yatıyor demektir. Bunun başka anlamı yok. Yoksa bu kadar yaygın bir gençlik hareketini açıklamak için yine birkaç tahrikçi, suçlu aramak yoluna gidilecekse o zaman olaya bir toplum sorunu denilmez. Sosyolojinin en temel metodolojik kuralı sosyal olayların, olguların yine sosyal olgular ve olaylarla açıklanabileceğidir. Anlaşıyor ki, Başbakan böyle “sosyal sorun, toplum olayı, dünya yeni ufuklara gidiyor” filan gibi sözleri, bu sözlerin gerçek anlamını pek de fark etmeden, pek de anlamadan işte öyle belki de etkin, büyük laflar olsun diye söylemiştir. (*AP sıralarında gürültüler*) Hele, ‘Faili ne arıyorsunuz buradadır’ gibi bir cümle, böyle sorumsuz olarak bir partiyi bu kürsüden suçlamak girişimi bir Hükümet Başkanının sahip olması gereken ciddiyetle hiç de bağdaşmayacak bir açıklama ve davranıştır.

Sonra bu suçlu ve tahrikçi arama çabası nereye dayandırılıyor? Başbakan bu kürsüden uzun uzun öğrenci derneklerinin yayınladıkları bildirilerden, pankartlarına yazdıkları beyanlardan sözler okudu ve arkasından da, bu aynı şeyleri biraz sonra Meclis tutanaklarından da okurum, dedi. Bu düşünceye göre aynı mantıkla şöyle diyebiliriz: Eğer biz bu kürsüden iki kere iki dört eder dersek, dışarıda birtakım dernekler, kişiler, çevreler de iki kere iki dört eder derse, o zaman arada mutlaka bir bağ vardır, bir taraf diğer tarafı tahrik etmiş demektir. Nasıl matematikte objektif gerçekler varsa, nasıl müspet ilimlerde kişilerin hükümleri dışında objektif gerçekler varsa, sosyal ilimlerde de, sosyal olaylar alanında da kişilerin ve örgütlerin verdikleri hükümler dışında objektif olaylar, bu olaylar arasında objektif zorunlu bağlantılar, bağlar vardır. Aklın yolu bir olduğuna göre elbette ki olaylara bilim açısından, mantık açısından bakmasını bilenler aynı sonuçlara, aynı hükümlere varacaklardır.

Kaldı ki, suçlanmak istenen öğrenci istekleri nelerdir? Ne demiş öğrenciler? Eğitim sistemimiz halktan alınan vergilerle finanse edildiğine göre, masrafları karşılandığına göre halkın hizmetinde, halka dönük bir eğitim sistemi isteriz demiş... Kaba hat mi etmişler? Sayın Başbakanın düşüncesine göre halkın vergileriyle harcamaları karşılanan eğitim sistemimiz, halka dönük, halkın hizmetinde olmamalı mıdır?

Ne demiş öğrencilerimiz? Köylü çocuklarımıza, yoksul halkımızın çocuklarına

da eğitim olanağı verilsin denmiş. Başbakan aksi düşüncede midir? Ne demiş öğrencilerimiz? İç ve dış sömürüye paydos demiş, emperyalizme karşı çıkmış. Bunun karşısında mıdır Sayın Başbakan? İç ve dış sömürü düzeni devam mı etsin, emperyalizmin baskısı, nüfuzu Türkiye üzerinde devam mı etsin, bağımsız bir Türkiye'yi istemesin mi gençliğimiz? Bunun mu karşısındadırlar? (AP sıralarından tepkiler. Başkanvekili Güven Partili Atıf Şohoğlu uyarıyor. AP Giresun Milletvekili İbrahim Etem Kılıçoğlu: "Türkiye'nin bağımsız olmadığını ifade ettiğine göre buna müdahale etmeyecek misiniz?") Gençlerimiz eğitimde reform ve devrim istiyorlar, buna mı karşındırlar Sayın Başbakan? Sayın Başbakan kendisi belirtti ki, eğitim sorunu yalnız üniversite düzeyinde değildir, yalnız ortaöğretim düzeyinde değildir, ilk eğitimde sorunlar henüz çözümlenmemiştir. Ee, aynı kapı... Madem ki daha ilk eğitimde bile sorunlar çözümlenmemiş, orta eğitimde çözümlenmemiştir, demek ki gençlerin istedikleri ve bizim de bu kürsüden belirttiğimiz gibi eğitim sorunu, tümüyle, dayandığı ilkeler, politik ilkeler ve uygulama sistemiyle ele alınıp incelenmesi gerekir. Bu bakımdan gençlerimizin ileri sürdükleri isteklere -ki bunlar hem İstanbul Üniversitesi Genel Reform Tasarısı ve fakültelere özgü istekler adı altında bir broşür şeklinde yayınlanmıştır. Ayrıca bugün elime geçen 'Üniversite Asistanları Sendikasının Üniversite Reformu Hakkında Görüşleri' adlı bir broşür vardır- buralardaki isteklere baktığımız zaman gençlerimizin çok haklı isteklerde bulduklarını görüyoruz. Esas itibarıyla üç nokta etrafında toplanıyor.

Bir tanesi üniversitenin gerçekten bir üniversite düzeyinde eğitim düzenine kavuşmasını istiyorlar. Yani öyle kolay sınavla geçip, kolay diploma almak değil, gerçek üniversite niteliğinde bir öğrenim istiyorlar. İkincisi, üniversitede profesörler saltanatına son verilmesini, üniversitenin özerkliğine yakışır ve Anayasanın da ruhuna uygun bir şekilde demokratik bir düzene kavuşturulmasını istiyorlar ve bunun bir parçası olarak da öğrencilerin ve öğretim yardımcısı olan asistanların üniversitenin yönetimine katılmasını istiyorlar. Bunun yanında profesörlerin ve diğer öğretim üyelerinin tam çalışması ve yönetmeliklerle ilgili bazı hususların düzeltilmesi, yurt sorunlarının, öğrencilerin yaşam koşullarının düzeltilmesini istiyorlar. Bütün bunlar ciddi ve haklı isteklerdir.

Sayın Başbakan diyor ki, "İşgal yasal mıdır?" Bir kere Anayasamızın 28. maddesi der ki, silahsız ve saldırısız olmak koşuluyla Türk vatandaşları toplanma ve yürüyüş yapma hakkına sahiptirler. Bir toplanma yaptığınız zaman mutlaka bir yeri işgal ediyorsunuzdur. Bir yürüyüş yaptığınız zaman mutlaka bir yeri işgal ediyorsunuzdur, meydanları işgal ediyorsunuzdur, sokakları işgal ediyorsunuzdur; toplanma sürdüğü sürece orada trafiği engellemiş, temizlik işleri bir takım kamu hizmetlerini engellemiş oluyorsunuz. Elbette ki, üniversitelerin işgali de bir toplanmadır ve geçici bazı isteklerin yerine getirilmesi için yapılmış bir toplanma olayıdır. Nitekim bugün öğreniyoruz ki öğrencilerimizle Senato yetkilileri bir anlaşma zemini üzerindedirler ve işgal sona ermek üzeredir.

Kamu hizmetlerinin aksaması konusuna gelince; dediğim gibi bütün toplantılar, bütün yürüyüşler sürdüğü sürece bazı kamu hizmetlerinin yapılmasını engeller. Kaldı ki, üniversitenin yaptığı esas kamu hizmeti kime yönelik, hangi kitleye yönelik bir hizmettir? Hiç kuşku yok ki, öğrencilere yönelik bir hizmettir. Yani üniversitenin

yaptığı kamu hizmetinden faydalanan, o kamu hizmetinin yöneldiği kitle, üniversite öğrencisidir. Bu bakımdan, kamu hizmetinin verildiği kitle, o kamu hizmetinin daha iyi görülmesini sağlamak uğruna, Anayasanın bu maddesinden faydalanarak bir toplantı yapmış oluyorlar üniversite binaları içinde. Bazı maaş bordroları vesaire gibi konular aksayabilir. Ama esas kamu hizmeti öğrencilere yönelik olduğuna göre, o hizmete hedef olan kitle kendisi o hizmetin daha iyi yapılması yolunda bir takım demokratik haklarla eylemlerde bulunuyor.

Kaldı ki, kanaatimizce yasalara ve Anayasaya saygıdan söz edecek en son kimse Başbakanın kendisidir. Hangi konularda Başbakan ve Hükümeti Anayasaya ve yasalara yüzde yüz saygılı oldu? Daha ilk Hükümet programını getirdikleri zaman Partimiz bu kürsüden, ülkede bir rejim, bir düzen sorunu olduğunu, çünkü fiilen uygulanagelmekte olan düzenle Anayasanın getirmek istediği ve öngördüğü düzenin birbirine uygun olmadığını, Anayasanın tam anlamıyla uygulamaya geçirilmediğini dile getirmişti. Ondandı sonra çeşitli nedenlerle, çeşitli önergellerle bu kürsüden gerek bizim partimizin sözcüleri, gerekse diğer muhalefet partilerinin sayın sözcüleri birçok kere Hükümete Anayasa çizgisi dışına çıktığını, ona aykırı davranışta bulunduğunu ihtar ettiler.

Danıştay kararlarına uymama konusu burada uzun uzun tartışıldı. İktidar partisinin ve Hükümetin Yargıtaya karşı, Anayasa Mahkemesinin aldığı kararlara karşı tutumu ve davranışları ortada. Son seçimler gerçekten Anayasaya ve yasalara uygun olarak yapıldı diye iddia edilebilir mi bu kürsüden? Partimize can güvenliğini hedef alırcasına yapılan saldırılara karşı güvenlik önlemleri aldı mı iktidar? Nerede olay çıktı ise, o saldırıların oradaki yerel AP yöneticileri tarafından düzenlendiğini, kışkırtıldığını basın yazmadı mı? Bu durumda Sayın Başbakan Anayasaya ve yasalara uymaktan nasıl söz edebiliyor?

Şimdi, biraz daha ayrıntıya inerek biz burada çok somut öneriler üzerinde durduk ve Başbakan bu genel görüşmenin gündeme alınıp alınmaması konusunda ısrarla polemik yapılmaması üzerinde durduğu için hiç polemik yapmayan bir konuşma yaptık. Ama ne yazık ki polemik yapılmaması hususunda ısrar eden Başbakanın kendi partisinin sayın sözcüsü ve Sayın Başbakanın kendisi bu kürsüden en büyük ve en delilsiz ve dayanaksız iddia ve suçlamalarla en şiddetli polemigi yaptılar. Biz yine öneriyoruz, üniversite yetkili organları, öğrencilerin yetkili temsilcileriyle ilişkide bulunarak sorunun çözümüne doğru gitmelidirler. Öğrencilerin üniversitenin yönetimine katılmaları Anayasaya aykırı olamaz. Sayın Başbakan dedi ki, Anayasanın 120. maddesi buna engeldir. Bir kere hukukta bir maddenin anlamı değerlendirilirken o madde hangi amaçla konmuş ona bakılır. 120. madde niçin konulmuştur? 120. madde üniversiteleri, yürütme organının müdahalelerinden, baskısından korumak üzere konulmuştur. Bu bakımdan dışı karşı üniversiteyi korumak amacını güden bir maddedir. (AP sıralarından "Anayasayı yorumluyor" sesleri geliyor) Yorumlanır, bütün yasalar, bu arada Anayasa da yorumlanır. Yorumlansuz hukuk olur mu, nerede görülmüş?

120. madde, 'üniversite, öğretim üyeleri arasından seçilen temsilciler, organlar aracılığıyla yönetilir' diyor. Biz buna karşı değiliz ki. Elbette ki üniversite dışarıdan, yürütmenin emirlerine, direktiflerine göre değil, kendi içinden, üniversite öğretim

üyeleri içinden yapılan seçimlerle oluşturulan organlar tarafından yönetilmelidir.

Biz bunun tersine bir şey söylemiyoruz. Biz hatta bunu genişletiyoruz, diyoruz ki, asistanlar da öğretim unsuru olduklarına göre, bu organların seçimine hem katılmalı ve temsilcilerini bu organda bulundurmalıdırlar. Buna öğrenciler de katılmalıdır diyoruz. Anayasada engel hüküm yok. Biz eğer getirdiğimiz öneride öğretim üyelerinin seçimini, öğretim üyeleri tarafından seçilen organların oluşumunu engelliyen bir öneri getirseydik Anayasaya aykırı olurdu. Bizim ona bir itirazımız yok. Ama öğrenciler katılamaz diye engel bir hüküm olmadığına göre, buna öğrencilerin de katılması gerektiğini ileri sürüyoruz. Anayasanın bu maddeyi getirmekteki amacı, dediğim gibi, üniversitenin özerkliğini dışarıya karşı korumak olduğuna göre ve Anayasanın bütün ruhu demokratik ilkeleri temel aldığına göre, mutlak surette üniversitenin içinde de Anayasanın temel prensiplerine ve ruhuna uygun olarak demokratik bir düzenin sağlanması gerekir.

Tam çalışma konusuna gelince: Doğrusu bu konuda Başbakanın söylediklerine biraz şaşırılmamak elden gelmiyor. Eğer öğretim üyelerinin dışarıda çalışmalarına engel olunursa ülkede yetişmiş teknik, uzman elemanlara ihtiyaç olduğundan, ülke hizmetleri aksarmış. Çok rica ederim. Bir hukuk profesörünün, bir büyük şirketin ücreti çok yüksek bir davasını alması ülkeye hizmet midir veya çok yüksek ücretli muayenehaneler açmak ülkeye hizmet midir? Eğer gerçekten ülkeye hizmet düşünüyorsa, öğrenciler çok olduğuna, üniversitelerimizde de yer bulunmadığına göre, o öğretim üyelerinden muayenehanelerine veya yüksek ücretli davalarına ayırdıkları zamanı üniversite öğretimine vermelerini isteyebilir. Üniversitelerde gerekirse çifte tedrisata doğru gidilebilir. Gece kurslarına, üniversitelerine doğru gidilebilir ve bu suretle de o elemanlardan gerçekten ülke yararına faydalanılmış olunur.

Hele, "Bu hizmetler dışarıda yapılmazsa, üniversite fildişi bir kule haline gelmiş olur, içine kapanmış olur," demek, büsbütün savunulamaz. Çünkü her halde üniversitenin ülkenin gerçekleriyle karşı karşıya olması, hukuk profesörlerinin çok ücretli davalar alması, mühendislerin yüksek ücretli projeler yapması veya doktorların yüksek ücretli muayenehaneler açmasıyla olmayacaktır. Üniversiteler ülke gerçeklerini bilimsel açıdan araştırmak ve onlara çözüm bulmak suretiyle ülkeye hizmet edecek, ülke gerçekleriyle karşı karşıya gelmiş olacaktır.

Son olarak, Sayın Başbakanın söyledikleri arasında bir konu dikkatimi çekti, onun üzerinde durmak istiyorum. 'Üniversite öğrencilerinin, gerçekten öğrencinin ve üniversitenin, dolayısıyla tümüyle ülkenin çıkarına uygun şekilde örgütlenmesini sağlayacak yeni yasal düzenlemelere gerek vardır' dediler. Bu çok yuvarlak ve biraz belirsiz bir açıklama. Eğer bundan, öğrencilerin yeniden örgütlenmesi amacıyla yeni yasalar getirilip, öğrenci kuruluşlarının yeniden Hükümetin kontrolü ve direktifleri altına sokulması amaçlanıyorsa, hemen söyleyelim ki, bunun kesinlikle ve açıklıkla karşısındayız. Artık eski devre dönülemez, öğrenci derneklerinin Hükümetten direktif aldığı, onun kontrolü altında hareket ettiği bir devre dönülemez. Buna maddeten olanak yoktur. Hem bu Anayasaya aykırıdır, hem de toplumumuz öyle bir gelişme aşamasına gelmiştir ki, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde gençlik, hiç değilse özerk, bilinçli bir demokratik güç olarak belirlemektedir. Bunu suni önlemlerle, yasal önlemlerle engellemeye kalkmak, ileride daha büyük patlaklara,

patlamalara neden olacaktır.

Şunu da belirteyim ki, biz böyle ileride daha kötü patlamalar olabilir gibi sözleri söylediğimiz zaman, “Tehdit ediyorsunuz. Nedir bu tehdit?” diyor. Tehdit etmiyoruz Sayın Başbakan. Birkaç defa kürsüden söyledim, hep de yineleyeceğim, belki bir gün anlaşılır diye. Toplumların tıpkı fizik dünyasında olduğu gibi, kendilerine özgü gelişme yasaları vardır. Fizik dünyasının, doğal dünyanın nasıl yasaları varsa, orada olaylar nasıl doğa yasalarına göre geliyorsa, toplumlardaki olaylar da, toplumların gelişmeleri de sosyal yasalara göre olur. Bir iktidar yetenekli ise, çıkaracağı yasaların ve yapacağı tasarrufların, toplumun bu objektif tarihsel gelişme doğrultusunda olmasına dikkat eder. Toplumun objektif, zorunlu gelişme yasalarına ters yasalar çıkarmaz, ters uygulamalarda bulunmaktan kaçınır. Bunu yapmazsa, ister sizin iktidarınız, ister herhangi bir başka iktidar, gerek bizim ülkemizde, gerek başka ülkelerde bunu yapmazsa, yani toplumun tarihsel doğrultusuna ters, toplumun kendi zorunlu doğal gelişme yasalarına ters yasalar çıkarır, uygulamalarda bulunursa, bu, toplumların gelişmesinin normal akışını önleyeceğinden tıkanıklıklara neden olur. Bu tıkanıklıklar da bir zaman, bir yerde patlak verir. Bunu anlatmaya çalışıyoruz, tehdit veya şu bu değil. Sosyolojik bir olaydan, bir zorunluluktan söz etmeye çalışıyoruz. Ama, şimdiye kadar bunu anlatamadık. Bundan sonra doğrusu anlayacağınızdan pek ümidimiz yok.

TİP Parlamentoda, Cilt 4, Sayfa 474-492